

pá 7/6, 19³⁰ hod.

Boskovice

zámecký skleník

OLLI MUSTONEN

klavír

rezidenční umělec

BENNEWITZOVO KVARTETO

Jakub Fišer, Štěpán Ježek

housle

Jiří Pinkas

viola

Štěpán Doležal

violoncello

Koncertu udělil záštitu velvyslanec Finska v ČR, J. E. Pasi Tuominen

program

Bedřich Smetana (1824–1884)

Má vlast

č. 2 Vltava

úprava pro klavírní kvinteto Jan Mařák

Olli Mustonen (*1967)

Klavírní kvintet

I. Drammatico e passionato

II. Quasi una passacaglia (Andantino)

III. Finale (Misterioso)

Antonín Dvořák (1841–1904)

Klavírní kvintet č. 2 A dur, op. 81

I. Allegro ma non tanto

II. Dumka. Andante con moto

III. Scherzo (Furiant)

IV. Finale. Allegro

Tématem 29. ročníku festivalu *Concentus Moraviae* jsou metamorfózy, jedna ze stěžejních kategorií hudební tvorby a jejího vnímání ze strany posluchačů. V roce 200. výročí narození Bedřicha Smetany prozkoumáme nejen původní podobu skladeb zakladatele české hudby a jeho současníků, ale také dobovou praxi upravování skladeb pro větší obsazení do komorní podoby od sólového klavíru až po malý soubor. Naprostá většina tehdejších milovníků klasické hudby totiž mohla důvěrně poznat tyto skladby spíše z domácího muzicírování právě v takových úpravách. Znalost tohoto repertoáru pomáhaly rozšiřovat také různé výběry, úpravy a potpourri, které sehrály v době před vynálezem reprodukované hudby zásadní roli pro jeho šíření.

Aleš Březina, dramaturg

Symfonická báseň *Vltava* patří bezesporu k nejhranějším skladbám **Bedřicha Smetany** a ke klenotům české hudby. Celý cyklus šesti symfonických básní *Má vlast* vznikl ve velmi obtížném období Smetanova života. Možná však paradoxně ta nejtěžší rána osudu, která může hudebníka postihnout, ztráta sluchu, dala průchod jejímu vzniku. V roce 1874 byl Bedřich Smetana již osmým rokem ředitelem a kapelníkem Prozatímního divadla v Praze a tato pozice sebou přinášela velké pracovní vytížení. Měl v plánu z této operní scény udělat operu světového významu, proto postupně do repertoáru zařazoval nejvýznamnější díla operní literatury, jako byla díla Carla Marii von Webera, Wolfganga Amadea Mozarta, Ludwiga van Beethovena, Gioachina Rossiniho nebo Daniela Aubera. V jiskřivé atmosféře českého národního obrození mu to však začalo být postupně vyčítáno. Do čela Smetanových odpůrců se postavil František Pivoda, jeden z předních českých hudebních

kritiků tehdejší doby, který Smetanovi vyčítal mimo jiné nedostatek národnostního uvědomění, příklon k liberálním mladočechům, dokonce Smetanovu žárlivost na jiné skladatele; v neposlední řadě většinu Smetanovy tvorby označil jednoduše za nekvalitní. Brzy však Smetanu zasáhla rána nejhorší v podobě relativně rychlé ztráty sluchu. V létě 1874 si Smetana všiml, že každé ucho vnímá jednotlivé tóny jinak, a o něco později mu začalo v levém uchu pískat. Sluch se neustále zhoršoval až do noci z 19. na 20. října 1874, kdy ohluchl úplně. Přitom ještě 19. října večer navštívil operu a byl schopen ji slyšet. Všechny funkce v divadle musel proto opustit, ale získal tím do té doby nebývalého prostoru pro komponování a ponořil se do něho s vervou. Již 18. listopadu hlásil Smetana dokončení Vyšehradu a o dva dny později započal s Vltavou, kterou dokončil po třech týdnech. Na dnešním koncertě zazní Vltava v úpravě pro klavírní kvinteto od českého houslisty a významného pedagoga přelomu 19. a 20. století Jana Mařáka (1870–1932).

Druhou skladbou dnešního koncertu bude *Klavírní kvintet* z roku 2014 letošního festivalového rezidenčního umělce – finského klavíristy, dirigenta a skladatele **Olliho Mustonena**. Všechny tři umělecké obory ovládá Mustonen na té nejvyšší možné úrovni. Na klavír začal hrát v pěti letech a od osmi studoval skladbu u legendárního Einoiuhanio Rautavaary. Jako sólový klavírista koncertoval s mnoha významnými světovými orchestry, např. s London Symphony Orchestra, Royal Concertgebouw Orkest, Chicago Symphony Orchestra, Berliner Philharmoniker ad. V roce 1999 provedl světovou premiéru Klavírního koncertu č. 5 Rodiona Ščedrina, který mu dílo věnoval. Jako skladatel si Mustonen libuje v kontrapunkticky provázaných skladbách a také v dílech, ve kterých zpracovává myšlenky starých mistrů, zejména těch barokních. Často používá formu gavoty, toccaty, suity a pochopitelně sonáty. Tyto formy ale plní naprosto osobitým hudebním materiálem. Klavírní kvintet zkomponoval na objednávku pro komorní koncert pořádaný londýnskou Wigmore Hall. První věta kvintetu je plná dramatu a vášně. Odkazuje k Mustonenově Druhé symfonii, která vznikla rok před Kvintetem v roce 2013 a která je ovlivněna Waltariho románem

Temný anděl. Druhá věta je souborem variací ve formě připomínající passacaglii. Hudební dění je zde doslova hypnotizováno deseti-tónovým klastrem. Na začátku třetí věty slyšíme reminiscence témat z předchozích vět, ale jsou zpracována více tajemně. Postupně se ale začínají objevovat rychlé trioly a vše spěje k radostnému, až extatickému konci.

Svůj druhý *Klavírní kvintet A dur, op. 81* zkomponoval **Antonín Dvořák** koncem léta roku 1887 na svém letním sídle ve Vysoké u Příbrami. Hlavním impulsem ke kompozici byla s největší pravděpodobností skutečnost, že se Dvořák nedlouho předtím pustil do revizí některých svých děl z mládí. Mimo jiné při této práci narazil i na svůj patnáct let starý Klavírní kvintet v tónině A dur. Od revize tohoto raného díla nakonec upustil a zkomponoval dílo zcela nové. Řekněme zralý protějšek k původnímu dílu. Klavírní kvintet č. 2 byl poprvé proveden hned následujícího roku 6. ledna 1888 na jednom z koncertů Umělecké besedy v pražském Rudolfinu. Premiéra díla se setkala s velmi kladnými ohlasy. Proslulý kritik Eduard Hanslick po prvním vídeňském provedení díla s nadšením prohlásil: „Patří k jeho nejkrásnějším pracím. Je to pravý Dvořák.“ Ať už se jedná o volbu tematického materiálu, vynikající instrumentaci nebo dokonalou tektoniku jednotlivých vět, kvintet je ve všech směrech reprezentativním dílem Dvořákova zralého mistrovství. Skladatel zde výrazně uplatňuje názvuky na slovanskou hudbu, zejména v podobě melancholické dumky ve druhé větě a ve virtuózní stylizaci českého lidového tance furiant ve větě třetí. Přesto nemůžeme toto dílo označit za vyloženě „slovanské“. Dvořák naprosto geniálním způsobem kombinuje lidové prvky s univerzálními principy evropské hudby, a tím dosahuje jejich osobité, přesvědčivé syntézy. V díle naprosto převažuje bezkonfliktní pozitivní výraz, který v závěrečných dvou větách přechází až do nespoutaného veselí.

Kryštof Spirit

Foto: Heikki Tuuli

Umělecký ředitel a hlavní dirigent Turku Philharmonic Orchestra **Olli Mustonen** má na současné hudební scéně jedinečné postavení. V návaznosti na tradici velkých mistrů, jako byli Rachmaninov, Busoni a Enescu, spojuje Mustonen své role skladatele, klavíristy a dirigenta ve zcela výjimečné rovnováze a často vystupuje v jedné fascinující trojroli. V této sezóně pokračuje na pozici hlavního hostujícího dirigenta Laponského komorního orchestru, kde kombinuje orchestrální koncerty s komorní hudbou a recitály.

Je pravidelným hostem renomovaných festivalů doslova celého světa, opakovaně je zván k recitálům či za dirigentský pult koncertních domů Jižní Ameriky i Austrálie. Pochopitelně má mimořádně pevné vztahy s hudební scénou a symfonickými i komorními orchestry rodného Finska, včetně Symfonického orchestru Finského rozhlasu, Helsinské filharmonie, Jyväskylän Sinfonia či Sinfonia Lahti, s níž nedávno vydal album Rautavaarových a Martinů klavírních koncertů pod taktovkou Dalie Stasevské. Jeho recitály hostily sály, jako je např. Carnegie Hall, Symphony Center Chicago, Diaghilev Festival Perm, Dresden Festival, Lockenhaus Festival, New York Zankel Hall nebo Sydney Opera House.

Olliho velkou skladatelskou vášní je komorní tvorba, kterou často uvádí společně se svými kolegy; z nedávných kompozic jmenujme např. *Taivaanvalot* (Nebeská světla) pro tenor, violoncello a klavír, která zazněla v podání autora, tenoristy Iana Bostridge a violoncellisty Stevena Isserlise v premiéře v amsterdamském Het

Muziekgebouw, následovala úspěšná provedení v londýnské Wigmore Hall a v Hongkongu.

Olli Mustonen se narodil v Helsinkách a ve svých pěti letech začal studovat hru na klavír, cembalo a kompozici. Zpočátku se učil u Ralfa Gothoniho, následně studoval klavír u Eera Heinonena a skladbu u Einojuhaniho Rautavaary.

Jako rezidenční umělec letošního ročníku našeho festivalu se představí na třech koncertech, ve třech uměleckých rolích a se třemi vlastními skladbami: na zahajovacím koncertě jako dirigent uvedl ve světové premiéře svůj *Flétnový koncert*, dnes usedne za klavír a společně s Bennewitzovým kvartetem provedou mj. jeho *Klavírní kvintet*. V zámku ve Slavkově u Brna pak jako sólový klavírista zahraje 8. června svou klavírní sonátu *Jehkin livana*.

Foto: Milan Mošina

Bennewitzovo kvarteto je v mezinárodním měřítku špičkovým komorním souborem, což dokládají nejen vítězství v prestižních soutěžích (např. Premio Paolo Borciani v italském Reggio Emilia), ale i pochvalné hlasy kritiky. Také na domácí scéně získal soubor krásná ocenění: je laureátem Ceny Českého spolku pro komorní hudbu při České filharmonii a převzal cenu Classic Prague Awards za nejlepší komorní výkon roku 2019.

Kvarteto pravidelně koncertuje na významných podiích (Wigmore Hall Londýn, Musikverein Vídeň, Konzerthaus Berlín, Théâtre des Champs-Élysées Paříž, The Frick Collection New York, Seoul Art

Center, pražské Rudolfinum ad.) a vystupuje také na festivalech Salzburger Festspiele, Luzerne Festival, Rheingau Musik Festival, Kammermusikfest Lockenhaus, Dvořákova Praha či Pražské jaro. Soubor navázal uměleckou spoluprací s vynikajícími umělci jako Alexander Melnikov, Vadim Gluzman, Jean-Yves Thibaudet, Krzysztof Chorzelski, Danjulo Ishizaka, Pietro de Maria ad. Velmi si cení spolupráce s Českou filharmonií či se Symfonickým orchestrem hl. m. Prahy FOK a dirigentem Michaelem Sanderlingem, s nímž provedl skladbu *Absolute Jest* Johna Adamse.

Tato sezona se nese ve znamení návratů na řadu evropských pódii (Stuttgart, Mannheim, Heidelberg, Linec, Bilbao) a debutů v Klagenfurtu, Darmstadtu a Duisburgu. Kvarteto bude opět koncertovat ve Spojených státech a Kanadě a bude pokračovat v různých koncertních projektech v České republice včetně spolupráce na souborném provedení Dvořákových smyčcových kvartetů v rámci festivalu Dvořákova Praha, koncertu v komorní řadě FOK a v Českém spolku pro komorní hudbu.

Soubor nahrává ceněná CD pro labely SWR music a Supraphon; v současné době připravuje novou nahrávku Haydnových, Mozartových, Vaňhalových a Dittersdorfových smyčcových kvartetů, tedy děl autorů, kteří společně hrávali v kvartetu. Pro Českou televizi natočilo kvarteto v unikátním prostoru Vily Tugendhat oba Janáčkovy kvartety.

Soubor nese již od roku 1998 jméno houslisty a ředitele Pražské konzervatoře Antonína Bennewitze (1833–1926), který se zasloužil o vytvoření české houslové školy. Mezi jeho žáky patřil Otakar Ševčík, František Ondříček, ale také Karel Hoffmann, Josef Suk a Oskar Nedbal, jimž dal podnět k založení slavného Českého kvarteta.